

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) สรุปได้ว่า การศึกษา หมายถึง การเรียนรู้ของบุคคลอย่างเป็นระบบและกระบวนการที่มุ่งพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืน ปัจจัยในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพนั้นก็คือ การให้การศึกษา ซึ่งการให้ศึกษานั้นเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิตที่จะสามารถดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข อัจฉรา โพธิยานนท์ (2539) ให้ความเห็นว่า การศึกษาหรือการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะเป็นกระบวนการหนึ่งที่ครอบคลุมการให้การศึกษาในทุกรูปแบบ และทุกระบบจำเป็นต้องอาศัยเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน โดยทั้งประเทศต้องพัฒนา กำลังพัฒนา และพัฒนาแล้วได้พยายามกำหนดนโยบายการศึกษาเพื่อดำเนินงานภายใต้หลักการการศึกษาเพื่อชีวิต ที่จะสอดคล้องกับชีวิตพื้นฐานของคนและสภาพสังคม ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 15 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ที่ได้กำหนดการศึกษาในรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

การพัฒนาประเทศที่จะนำไปสู่ความเจริญและมั่นคง จะต้องเน้นการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2549) โดยผู้ด้อยโอกาสอันได้แก่เด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบาก เช่น เด็กเร่ร่อน แรงงานเด็ก สตรีกลุ่มเสี่ยง คนพิการ ผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแล กลุ่มผู้ถูกคุมประพฤติหรือผู้ต้องขัง กลุ่มคนไทย ต่างวัฒนธรรม (ชาวเขา ชาวเล) ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า คนพิการคือบุคคลซึ่งความสามารถถูกจำกัดในกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และการมีส่วนร่วมทางสังคมได้โดยวิธีการทั่วไป เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา หรือการเรียนรู้ มีความจำเป็นพิเศษด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างบุคคล

ทั่วไป (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549) ดังนั้น ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้ดำเนินกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ต่อคนกลุ่มนี้ โดยเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจของคนในสังคมกับคนพิการ สนับสนุนให้คนพิการได้แสดงความสามารถและเข้าร่วมกิจกรรมของสังคมอย่างเสมอภาค ตามวัตถุประสงค์ขององค์การสหประชาชาติในเรื่องการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคของคนพิการในสังคม รัฐบาลปัจจุบันได้ตระหนักถึงคุณค่าของคนพิการ และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพ สิทธิโอกาสของคนพิการเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ รวมทั้งเป็นผู้มีส่วนร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมที่เสมอภาค และเท่าเทียมกับบุคคลอื่นทั่วไป โดยรัฐบาลจะเร่งดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้สังคมได้มีความเข้าใจ มีเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการ ตลอดจนเปิดโอกาสและกระตุ้นให้คนพิการพัฒนาศักยภาพของตน โดยมีกรอบรวบให้การสนับสนุน และความร่วมแรงร่วมใจจากทุกภาคส่วนของสังคม ปัจจุบันคาดว่าประเทศไทยมีผู้พิการทุกประเภทอยู่ประมาณ 6 ล้านคน (องค์การอนามัยโลก อ้างถึงใน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ, 2549) ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้แบ่งคนพิการออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) คนพิการทางการมองเห็น 2) คนพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย 3) คนพิการทางกาย หรือการเคลื่อนไหว 4) คนพิการทางจิตใจ และพฤติกรรม และ 5) คนพิการทางสติปัญญา หรือการเรียนรู้

คนพิการทางการมองเห็นนับได้ว่าเป็นบุคคลที่ด้อยโอกาสมากกว่าคนพิการทางการได้ยิน หรือคนพิการทางการเคลื่อนไหวในด้านการบริโภคข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ที่ต้องอาศัยประสาทสัมผัสในการมองเห็น เพราะคนพิการทางการมองเห็นนั้นขาดประสาทสัมผัสในการมองเห็น ดังนั้นจึงทำให้การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่อบางประเภท ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตลอดจนสื่อประเภทวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ฯลฯ จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก ส่งผลให้การรับรู้ข่าวสาร เรื่องราว ความรู้ของพวกเขาดแตกต่างไปจากคนปกติหรือพิการทางด้านอื่นๆ ของร่างกาย โดยเฉพาะการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งถือเป็นสื่อสำคัญสื่อหนึ่งที่มิบทบาทมากในการเป็นตำราเพื่อการศึกษาหาความรู้ของประชาชนทั่วไปทั้งในและนอกโรงเรียน จากคุณลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์ที่คนพิการทางการมองเห็นไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อนี้ได้เลย ทำให้มีการผลิตสื่อขึ้นมาใหม่เพื่อทดแทนการทำหน้าที่ของสื่อสิ่งพิมพ์ในการให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และความบันเทิงแก่คนพิการทางการมองเห็น โดยมีการผลิตตัวหนังสือสำหรับ คนพิการทางการมองเห็นที่เรียกกันว่า อักษรเบรลล์ นอกจากนี้ยังมีสื่อเพื่อการเรียนรู้อื่นๆ อีกเช่น (จุฑาดี บุรณกาญจน์, 2544) นิตยสาร รายการวิทยุ สื่อบุคคล โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับคนพิการทางการมองเห็น และหนังสือแถบเสียง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนปกติทั่วไปต่างก็ได้รับประโยชน์มากมายจากการอ่านหนังสือและใช้บริการจากสื่อประเภทต่างๆ ที่ให้ทั้ง

ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความรู้และทักษะต่างๆ คนพิการทางการมองเห็นก็เช่นเดียวกันย่อมจะมีความต้องการในการแสวงหาความรู้และความบันเทิงจากการอ่านหนังสือเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาตนเองด้วยเหมือนกัน

ปัจจุบันประเทศไทยมีคนพิการทางการมองเห็นมากกว่า 2 ล้านคน แต่พบว่าสถิติการเข้ารับบริการการศึกษาของคนกลุ่มนี้ศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนเพียง 11,396 คน โดยศึกษาอยู่โรงเรียนแบบเรียนร่วม 10,319 คน และโรงเรียนเฉพาะจำนวน 1,006 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.5 เปอร์เซนต์ เท่านั้น (สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, 2549) ซึ่งนับว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมากในการได้รับโอกาสทางการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ เนื่องจากมีปัจจัยที่สำคัญหลายอย่างที่ ทำให้ คนพิการทางการมองเห็นขาดโอกาสเช่นนั้น เช่น สถานศึกษาอยู่ห่างไกลจากที่อาศัยอยู่ซึ่งไม่สะดวกต่อการเดินทาง จึงไม่สามารถเข้ามารับบริการทางการศึกษาได้ ตลอดจนฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างยากจน ซึ่งการเข้าไปรับการศึกษาจะต้องเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และปัจจัยที่สำคัญก็คือ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลหรือผู้ใกล้ชิด ไม่อนุญาตให้ออกจากบ้านไปเรียนหรือไปฝึกอาชีพใดๆ ทั้งสิ้นเพราะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เหล่านี้คือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนพิการทางการมองเห็นจนทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษา ทั้งที่กรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 43 ได้กำหนดว่า (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2540) บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 10 ก็ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศตรงกันว่า (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ดังนั้น หากคนพิการได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ และครอบครัวของคนพิการได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสมเขาเหล่านั้นจะเป็นต้นทุนทางสังคมที่สามารถพึ่งตนเอง ดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระ และมีศักดิ์ศรี รวมทั้งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สร้างคุณประโยชน์ให้สังคมและประเทศชาติได้อย่างเอนกอนันต์ (พวงแก้ว กิจธรรม, 2549)

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนพิการทางการมองเห็นได้เข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการรับบริการการศึกษาตามรูปแบบและความต้องการของตน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็นในปัจจุบัน เพื่อให้ทราบถึงความต้องการด้านการศึกษาของคนพิการทางการมองเห็น และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็น

เห็นให้มีความชัดเจนและเป็นปัจจุบัน ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการ และ
มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนพิการทางการมองเห็นดังกล่าวได้อย่างแท้จริง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1.2.1 ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็น ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

1.2.2 ศึกษาปัญหาและความต้องการในการได้รับการศึกษาของคนพิการทางการมองเห็น ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

1.2.3 ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็น

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็นในประเทศไทย มี 2 ระบบ คือ
1. การศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งแยกเป็นการศึกษาในรูปแบบการเรียนร่วม และการศึกษาในรูปแบบสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง 2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน

โดยสภาพดังกล่าวมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาอยู่หลายประการ แต่เนื่องจากผู้เรียนพิการทางการมองเห็นนั้นมีข้อจำกัดในการมองเห็น ปัจจัยสำคัญดังกล่าวนี้จึงมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1. การจัดการด้านสถานที่สำหรับจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็น 2. การจัดการด้านหลักสูตรสำหรับคนพิการทางการมองเห็น 3. การจัดการด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้ความรู้แก่คนพิการทางการมองเห็น 4. การจัดการด้านงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็น

และในปัจจุบันปัจจัยทั้ง 4 ด้านนี้ ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานหลายประการ ดังนั้น หากสามารถแก้ไขปัญหาและเสนอแนะแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปัจจัยทั้ง 4 ด้านดังกล่าวได้ ย่อมจะทำให้การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็นในประเทศไทยประสบความสำเร็จตามจุดหมาย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในขอบเขต ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่จะศึกษาเป็นการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็น ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1.4.1.1 เนื้อหาด้านการให้บริการการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็นของสถานศึกษาในระบบโรงเรียนรูปแบบเรียนร่วมและรูปแบบสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง และสถานศึกษานอกระบบโรงเรียนในปัจจุบัน ประกอบด้วย 1. การจัดการด้านสถานที่สำหรับจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็น 2. การจัดการด้านหลักสูตรสำหรับคนพิการทางการมองเห็น 3. การจัดการด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้ความรู้แก่คนพิการทางการมองเห็น และ 4. การจัดการด้านงบประมาณสำหรับจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็น อันจะแสดงให้เห็นถึงสภาพและปัญหาของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็นในปัจจุบัน

1.4.1.2 เนื้อหาด้านการรับบริการการศึกษาของคนพิการทางการมองเห็น ประกอบด้วย 1. การจัดการด้านสถานที่สำหรับจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็น 2. การจัดการด้านหลักสูตรสำหรับคนพิการทางการมองเห็น 3. การจัดการด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้ความรู้แก่คนพิการทางการมองเห็น และ 4. การจัดการด้านงบประมาณสำหรับจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็น อันจะแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นและความต้องการรับบริการการศึกษาของคนพิการทางการมองเห็นในปัจจุบัน

1.4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาที่เปิดรับผู้เรียนพิการทางการมองเห็นเข้าเรียน ในระดับมัธยมศึกษา ประถมศึกษา และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.4.2.2 ผู้สอนในสถานศึกษาที่เปิดรับผู้เรียนพิการทางการมองเห็นเข้าเรียน ในระดับมัธยมศึกษา ประถมศึกษา และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.4.2.3 ผู้เรียน ซึ่งเป็นคนพิการทางการมองเห็น ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนรูปแบบการเรียนร่วม รวมถึงรูปแบบสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง และในรูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไม่รวมการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

1.4.2.4 ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านการบริหาร หรือจัดการการศึกษา ตลอดจนเป็นผู้ที่มีผลงานทางวิชาการด้านคนพิการทางการมองเห็นที่ได้รับการยอมรับในวงกว้าง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยสำเร็จแล้วคาดว่าจะได้ประโยชน์ คือ

1.5.1 ทราบถึงสภาพ ปัญหาและความต้องการได้รับการศึกษาของคนพิการทางการมองเห็น อันจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาในระบบ โรงเรียน และนอกระบบ โรงเรียนให้คนพิการทางการมองเห็นในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

1.5.2 ทราบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้เชี่ยวชาญ และสามารถนำไปปรับใช้ได้ในอนาคต

1.5.3 ผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.6 นิยามศัพท์

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็น หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามความสัมพันธของปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในด้านต่างๆ ที่มีบทบาทต่อการจัดการการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ โรงเรียนรูปแบบการเรียนร่วม รวมถึงรูปแบบการเรียนในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง และการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับคนพิการทางการมองเห็น ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ซึ่งประกอบด้วย การจัดการด้านสถานที่สำหรับจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็น การจัดการด้านหลักสูตรการสอนสำหรับคนพิการทางการมองเห็น การจัดการด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้ความรู้แก่คนพิการทางการมองเห็น และการจัดการด้านงบประมาณสำหรับจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็น

การจัดการด้านสถานที่สำหรับจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็น หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ ตลอดจนอุปกรณ์ช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นได้รับความสะดวกสบายในการรับบริการด้านการศึกษาจากสถานศึกษาที่ให้บริการการศึกษาในระบบโรงเรียนแบบเรียนร่วม แบบสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง และ สถานศึกษาที่ให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

การจัดการด้านหลักสูตรสำหรับคนพิการทางการมองเห็น หมายถึง การเตรียมเนื้อหาสาระความรู้วิชาต่างๆ ตลอดจนกิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนแก่คนพิการทางการมองเห็น ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนแบบเรียนร่วม แบบสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง และสถานศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้ความรู้แก่คนพิการทางการมองเห็น หมายถึง การจัดเตรียมบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อทำหน้าที่ให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่คนพิการทางการมองเห็นที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาในระบบโรงเรียนแบบเรียนร่วม และสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง รวมถึงสถานศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการด้านงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็น หมายถึง การจัดสรรเงินงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับจากแหล่งทุนต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแก่คนพิการทางการมองเห็นในสถานศึกษาในระบบโรงเรียนแบบเรียนร่วม และสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง รวมถึงสถานศึกษานอกระบบโรงเรียน

คนพิการทางการมองเห็น หมายถึง ผู้ที่มีสายตาคิดปกติหรือมีความบกพร่องทางการมองเห็น แม้จะใช้แว่นตา也不能มองเห็นได้ การอ่านหนังสือขนาดตัวปกติเป็นไปได้เลย และเป็นบุคคลที่ไม่มีความพิการซ้ำซ้อนในเรื่องของการพูด และการฟัง

การศึกษาในระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาในระดับประถมศึกษาของคนพิการทางการมองเห็นในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง คือ โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ และการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาแบบเรียนร่วมในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐและเอกชน รวมทั้งหมด 6 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนศรีอยุธยา โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ คอนแวนต์ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล และ โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริยาราม

ศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน สายอาชีพของคนพิการทางการมองเห็นในศูนย์พัฒนาสมรรถภาพคนตาบอด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

ผู้บริหาร หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่บริหารงานสถานศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็นในระบบโรงเรียนแบบเรียนร่วม แบบสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง และสถานศึกษานอกระบบโรงเรียน ในที่นี้หมายถึง

1) ผู้บริหารสถานศึกษาแบบเรียนร่วม ซึ่งเปิดสอนผู้เรียนพิการทางการมองเห็น ในระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนศรีอยุธยา ผู้บริหารโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย ผู้บริหารโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริยาราม ผู้บริหารโรงเรียนเซนต์คาเบรียล และผู้บริหารโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ คอนแวนต์ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทางสำหรับคนพิการทางการมองเห็น ซึ่งเปิดสอน ในระดับประถมศึกษาเท่านั้น คือ ผู้บริหารโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ

3) ผู้บริหารศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเปิดสอนหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนสายอาชีพแก่คนพิการทางการมองเห็น คือ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาสมรรถภาพคนตาบอด

ผู้สอน หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งทำหน้าที่ให้ความรู้ และทักษะวิชาด้านต่างๆ แก่คนพิการทางการมองเห็นที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาในระบบโรงเรียนแบบเรียนร่วมระดับมัธยมศึกษา สถานศึกษาพิเศษเฉพาะทางในระดับประถมศึกษา สถานศึกษานอกระบบโรงเรียนในหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนสายอาชีพ

ผู้เรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในการศึกษาระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง รวมถึงผู้เรียนที่กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสถานศึกษาแบบเรียนร่วม และผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพของสถานศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งนี้ไม่รวมผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัย

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลที่มีคุณวุฒิหรือมีประสบการณ์ทางด้านคนพิการทางการมองเห็น หรือเป็นบุคคลที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็นที่ได้รับการยอมรับและมีการเผยแพร่ในวงกว้าง